

+++++maј2016

ПРЕДГОВОР

Мартино Тамаџа

Пред неколку години го започнавме истражувачкиот проект насловен *Живеење/Работење: Како да се живее заедно*. Ова истражување е фокусирано на врската помеѓу архитектурата и трудот, или, со други зборови, градот и променливите услови на производство. Работното време повеќе не е определено според традиционалниот распоред од девет до пет, современите форми на работа ги вклучуваат целиот живот и палетата на социјални односи на работниците. Работата – но исто така и животот во целост – е сè повеќе подвижна, несигурна и несодржлива во рамките на строгите типологии. Оваа состојба е дури поекстремна во случајот со креативната работа, каде разграничувањето помеѓу полето на домување и полето на работа се соединува во заеднички простор. Сепак, градовите сè уште продолжуваат да се развиваат околу јасното разграничување помеѓу простор за работа и домување, во исто време поткрепено од правните рамки кои живеенењето и работата ги сместуваат во различни категории. Нашиот истражувачки проект *Живеење/Работење: Како да се живее заедно* предлага два вида на интервенции: нови станбени прототипови за живеење и работа, и претворање на традиционалните простори за работа, како канцелариите, во домување. Во првиот случај нашата цел е да го преиспитаме традиционалниот семеен стан преку предложување нови простори за домување каде е возможно да се живее во заедништво пошироко од семејството, и да се има простор за лична одвоеност. Во вториот случај амбицијата е да се искористи предноста на неутралниот простор за канцеларијата како би се замислиле алтернативни начини на живеење во градот. И во двата случаја, целта е да се преобмисли домаќинството во рамки на зголемената мобилност на животот, во која домашните обврски постануваат товар кој може да се намали преку промовирање на заеднички сервисни простори и намалување на непотребниот домашен простор. Исто така, истражувањето ги испитува радикалните модели на домашен простор од минатото, меѓу кои римската вила, првите манастири, Фаланстеријот на Чарлс Фурие, раните советски експерименти во областа на домувањето, лофт-живеењето во 1960-тите, и други. Во сите овие студии на случај се тестирале радикални форми на живеење кои често завршувале неуспешно. Сепак, би било грешка истите да се оквалификуваат како „утописки“ (етикета која денес е прикачена на сè што не се вклопува во пазарната логика). Напротив, гледани од поволната позиција на сегашната состојба, овие студии на случај не само што го предвиделе соединувањето на животот и работата туку и ја адресирале - во делокругот на производството - можноста за наоѓање на алтернативни начини да се живее во заедништво. Сите овие експерименти се обиделе да го дефинираат домашниот простор повеќе како простор на реципроцитет и еманципација отколку како простор за експлоатација. Со нашите предлози, како оние презентирани во текстот ги следи, се обидуваме да го повратиме ова наследство кон нови форми на домаќинство во кои споделувањето е пред сè повеќе акт на солидарност отколку само потреба.

ПРОИЗВОДСТВО/РЕПРОДУКЦИЈА: ДОМУВАЊЕ ПОШИРОКО ОД СЕМЕЈСТВОТО

Пјер Витоџио Аурели, Мартино Тамаџа

Во *Човечката состојба*, Хана Арент го разграничува трудот од работата.¹ Додека работата ја согледува како произведување трајни предмети (маца, столче, но и песна и слика), трудот се дефинира како суштата, бескрајна дејност на репродуцирање: јадење, спиење, подготвување оброци, породување, одгледување деца, чистење итн. Ако работата зад себе остава нешта што можат да го надживеат човечкото постоење, на трудот му е судено непосредно расејување заради репродукција. Надоврзувајќи се на Аристотел и на стварноста на древногрчкиот полис, Арент архетипското место на трудот го сместува во куќата. За разлика од јавниот простор, кој е просторот на политиката, куќата е местото на *oikonomia* (*икономијата*), односно на уредувањето на домаќинството.² Покрај тоа што едноставно дава прибежиште, куќата отсекогаш имала за цел да овозможува непречен соживот во кој луѓето ќе можат да се репродуцираат. Ете зошто *фамилијата* станува субјектот на куќата. Поимот фамилија потекнува од латинскиот збор *familia*, што значи 'слугински'. Така, куќата е собиралиште на *famuli*, односно слугински лица чии животи ѝ се посветени на репродукцијата. Ако во античкиот *oikos* тие лица биле жени и робје, во денешно време слугинскиот субјективитет на куќата опстојува во многуте облици на домашниот труд кои се и понатаму потребни за да се одржува домаќинството. За разлика од средновековната куќа, каде што домашниот простор и работното место честопати се испреплетувале во истата грабда, современото домување се осмислува како простор одвоен од светот на производството и целосно устроен кон репродукција. Оваа состојба придонела кон идеологијата што куќата ја доживува како прибежиште одвоено од светот на производството. Домаќинството, така, отсекогаш ја правело репродукцијата небитна во поширокиот спектар на производството.³ Но, во подемот на капитализмот, репродукцијата на животот станува најсуштествен облик на производство. Ова е она што Мишел Фуко го дефинира како *био.политика* – односно управување со животот како таков, што е токму целта на современата политика. Меѓутоа, како што тврди Паоло Вирно, целта на биополитиката не е да се управува со самиот живот по себе, туку да се управува со животот за да се создава трудбеничко население што ќе може да се експлоатира.⁴

Ако работоспособноста – односно потенцијалот на населението да произведува – била и е најважниот облик на „производство“, тогаш најсредишен произведен простор е самата куќа.

За да можат државата и капиталот да управуваат со населението, создавањето типични просторни услови станало пресудно. Ете зошто дискурсот за типологијата се јавува како важна точка во теоријата на архитектурата. Типологијата, која е тесно поврзана со развојот на современото домување, се стреми да направи од куќата непопречен простор во кој секој субјект – мајката, таткото, детето – јасно ќе се поединчи. Во рамките на таа идеја, секоја просторија во куќата се здобива со специјализирана функција и соодветствува со членот на

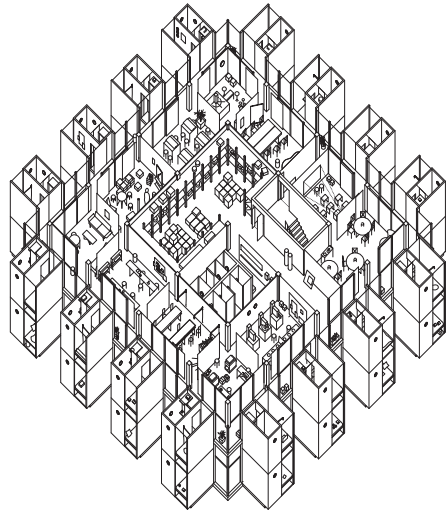
човечкото постоење и каде што веќе не останале слободни простор и време што не и припаѓаат на „судбината“ на продуктивноста. Но, простор што не ги раздвојува производството и репродукцијата не само што ја прави очигледна пресудната политичка улога (и покрај деполитизацијата на *оикос* на Арент и Аристотел) на репродукцијата во рамките на производството, туку и им овозможува на станарите да ги реорганизираат производството и репродукцијата на начин што ќе им ослободи време. Спортиставувајќи се на фрагментирањето на домашниот простор и на неговото атомизирање во „семејни куќи“, архитектурата може да поддржува сценарио во кое е возможно да се подели и, со тоа, да се намали товарот на домашниот труд, но и да се овозможи самоорганизација на работните активности преку соработка и меѓусебна помош, на пример преку заедничко чистење, готвење, но и грижа за децата. Понатаму, живеењето и работењето во еден простор значи драстично да се намали времето на патување и може да им овозможи на станарите лесно да си го ограничат работното време, та да си го вратат времето надвор од производството

и репродукцијата. Најмогу од сè, обидот одново да се обединат просторите за живеење и за работење како *еден* простор во кој делењето и солидарноста се просторно можни може да биде противтежа на фундаменталната логика на нашево капиталистичко општество која претставува дисциплинирање на домувањето како место што ја прави репродукцијата на животот „природна“. Отворањето на домот за надминување на животниот хабитус на јадреното семејство значи да се оспорат станбените навики што со векови ја криеле улогата на репродукцијата од политичките расправи. Средишните прашања што треба да се постават на политичката сцена, затоа, се како можеме да живееме заедно во сценарио во кое домашните работи ги делат сите и на тој начин се сведуваат на минимум, како можеме да ја оспориме патерналистичката улога на јадреното семејство и да развиеме облици на живот надвор од неа? Архитектурата сама не може да ги одговори овие прашања. Но, воспоставувајќи поотворена просторна рамка што ќе го направи замисливо заедничкото живеење надвор од рамката на јадреното семејство, нашите проекти се стремат да го реполитизираат домашниот простор како навистина *јавна сфера* во која разните облици на живот веќе не ги заградува индивидуалниот дом, туку во која ќе биде возможно отворено зафаќање со нив, каде што за нив отворено ќе се расправа и каде што ќе можат отворено да се реорганизираат.

простор што го има во деловните паркови може да биде корисен за материјалните облици на производство за кои се потребни квадратни метри какви што најчесто не можат да се најдат во густото ткиво на градските центри. Така, куќите можат да се градат во деловните паркови долж нивните рабови или дури и внатре во самите „паркови“, кои честопати имаат пространи и неискористени паркиралишта. Куќиве можат да се осмислат како флексибилни состави од соби што може да се соединат во поголеми единици или да си останат самостојни ќелии. Овие соби веќе не се „домашни простории“, туку генерички населиви простори што може да се користат и како домови и како работни простории. Начелото на „еднакви простории“ што еден ден ќе можат да се поврзат за да образуваат поголеми единици е начин да се направи противтежа на функционалната и родова специфичност на домашниот простор, а домувањето да се направи приспособливо кон облиците на живеење што го надминуваат семејството. Затоа, се стремиме кон нетиполошки систем на домување во кој просторот се сведува на суштата едноставност на просторијата, додека сервисните простории се ограничуваат во рамките на сидовите.

Иако се стремат да им дадат облик на новите начини на живеење пошироко од семејството, овие проекти имаат за цел да ја направат видлива тенденцијата што е веќе очигледна во градот во кој живееме и работиме. Проективе не му кројат крај на семејството, туку му ставаат прашалник на традиционалното јадрено семејство како единствена референција за постојано домување. Критички смеустроени кон микро-станот, кој е склон да ги минијатуризира функциите на традиционалната единица по мошне висока цена, а и кон инкубаторот за новоотворени претпријатија, кој, и покрај високопарната атмосфера, функционира како традиционален наемен канцелариски простор, па се стремиме да осмислиме простори што се одвоени од сегашната

логика на пазарот на недвижности и во кои станарите ќе можат да решаваат, ден за ден, како ќе живеат и како ќе работат во нив. Овие алтернативни облици на живеење налагаат просторни услови што промовираат заедничко живеење не како привремено решение, туку како трајна и посакувана состојба – дефинирање на идеја за „политичка видливост“ преку препознатлив архитектонски облик. Постои, меѓутоа, и ризик кога се предлагаат типологии во кои „живеењето“ и „работењето“ можат да се одвиваат во истиот простор. Ваквото сценарио го претставува целосното остварување на состојба што веќе постои, а во која трудот е вкупноста на

Секоедене како поделба (2015) Проект за преобразба на деловните паркови во Фландрија во простори за живеење и работење. Ќелија: аксонометрија

Речиси празно (2014) Предлог за преобразба на канцелариски простор во станбен простор, квартал Леополд, Брисел. Речиси празно: поглед кон внатрешниот двор

ТЕКСТОТ ОД АНГЛИСКИ ЈАЗИК НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ГО ПРЕВЕДЕ ОГНЕН ЧЕМЕРСКИ

¹ Hannah Arendt, *The Human Condition* (Chicago: University of Chicago Press, 1999), 79–135. ² Види Aristotle, *The Politics*, trans. T. A. Sinclair (London: Penguin, 1981). ³ Идеологијата дека домаќинството е простор во кој репродукцијата станува природна и, со тоа, може да се експлоатира бесплатно радикално ја оспори феминистичкото движење, а особено движењето за платен домаќинак. Види Silvia Federici, *Caliban and the Witch: Women, the Body and Primitive Accumulation* (Brooklyn, NY: Autonomedia, 2004). ⁴ Во нејзината *Граматика на множеството* (*A Grammar of the Multitude*), Вирно поемички се осврнува на Фуковиот концепт на биополитика. Ваква тврди Вирно: Капиталистите ги интересира животот на работникот, ги интересира телото на работникот, само од една посредна причина: тој живот, тоа тело, е она што ја содржи способноста, што го содржи потенцијалот, што го содржи динамиката. Живото тело станува предмет со кој треба да се раководи не поради неговата внатрешна вредност, туку затоа што е потполн на она што е навистина битно: работоспособноста како збир на најразнообразните човечки способности (потенцијалот за говорене, за мислење, за паметење, за дејствување итн.). Животот се наоѓа во средиштето на политиката кога добивката што треба да се освои е нематеријалната (и сама по себе неприпиплива) работоспособност. Поради таа причина, и тоа само поради таа причина, легитимно е да се зборува за „биополитика“. Живото тело со кое се занимава

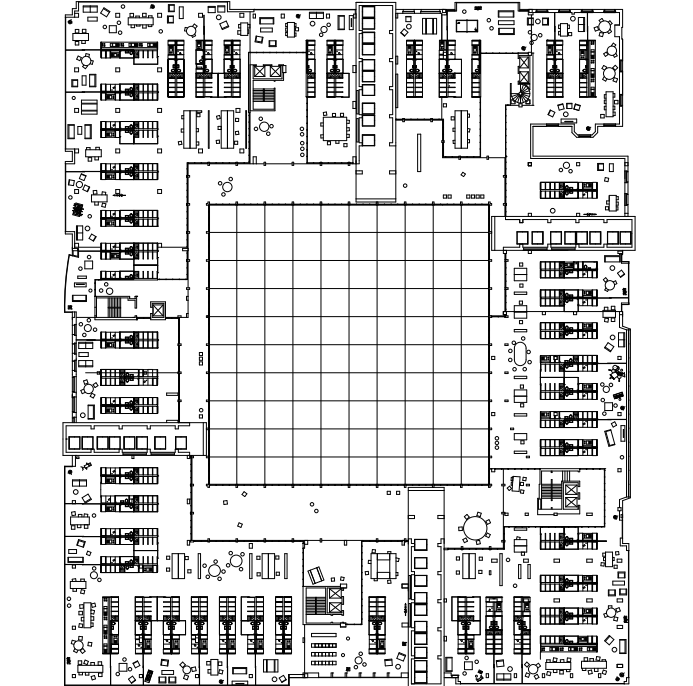
семејството или со конкретен миг во рамките на семејната рутина. Ако средновековната кука била лабав конгломерат од простории без некој силен функционален идентитет, современата кука се развила како состав од конкретни простори како што се „спалната“, „бањата“, „дневната“ и „кујната“. Овие простории како единствен кохерентен организам ги устројува ходникот – простор што истовремено ги обединува и ги раздвојува посебните делови на куќата.⁵ Од XIV век наваму, врската меѓу домувањето и неговите субјекти се зајакнува со состојбата на приватната сопственост, чие јасно отелотворение е самата кука.⁶ На тој начин, да се настаниш в кука значи да ги прифатиш условите и на бидувањето семејство и на стапувањето во стопанскиот режим на приватната сопственост било како сопственик на дом, било како закупец.

Не случајно повеќето станбени објекти се подлога за јадреното семејство, кое и државата и капиталот го сметаат за кроток и продуктивен субјект. Оваа состојба во дваесеттиот век се радикализира со социјалната држава, која од семејството направи основна единица на општествената репродукција. Подоцна таа се влоши со неолибералните стопански политики; кога во 1980-тите години почна драстично да се намалува социјалната помош, семејството стана темелник на таканаречената социјална помош без трошоци.⁷ Но, денес семејството честопати се користи како идеолошко покритие што ги крие структурните промени низ кои поминува општеството. Совпаѓањето на производството и на репродукцијата, кое е толку типично за постиндустриското стопанство, е во несклад со непотречното домаќинство на семејното живеење, па ја открива куќата, одново, како место каде што се спојуваат репродукцијата и производството. Денес куќата веќе не е прибежиште одвоено од разнобразниот свет на производството.

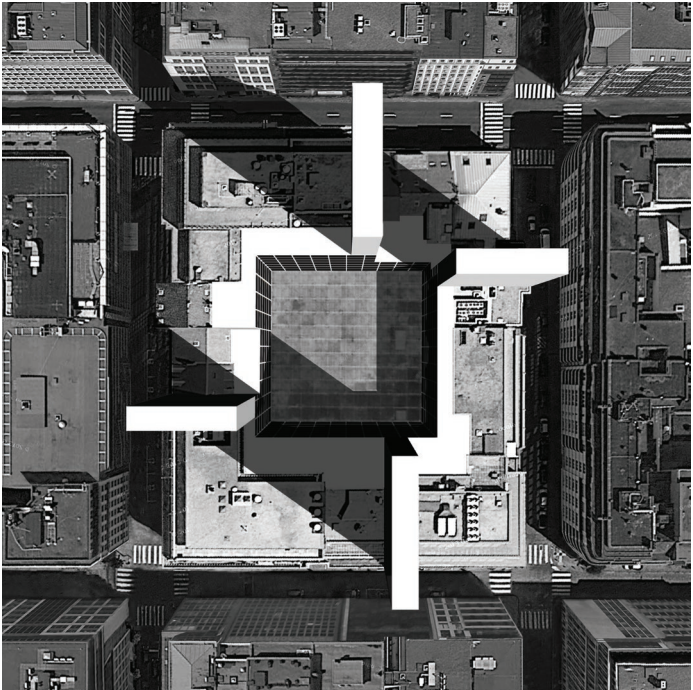
Денешниот домашен крајолик се одликува со сè поголем јаз меѓу, од една страна, привремените станари, самовработените слободни стрелци и самохраните родители што создаваат нови облици на соживот и, од друга страна, успокојувачките и честопати величани клишеа на традиционалното семејно живеење. Денешната станбена криза, така, не е само криза на скудноста и на достапноста, туку и криза на субјективизацијата; семејното живеење е и идеолошки поддржано и де факто загрозено од страна на сегашната економија. Оваа криза, со тоа, е единствен повик коренито да се преосмисли идејата за домувањето која ја отфрла хегемонијата на семејството (и на приватната сопственост) како единствен начин на заедничко живеење. Состанарството и соработништвото можат да бидат повеќе од само привремени решенија побудени од нуждата; тие можат да нудат и долгорочни услови вдихновени од чувства на заедништво и на солидарност. Ако еволуцијата на домувањето се раководела од нужноста да се контролираат семејствата, алтернатива може да се предложи само ако се оспорат границите на домувањето како контролирање и во физичка и во економска смисла. Наместо да се организира како автономна единица, домувањето мора да се осмисли како состав од еднакви приватни простори организирани во однос на заедничките колективни простори. Наместо да биде крунски симбол на приватната сопственост, куќата може да се преосмисли како систем на колективна сопственост. Една можност за такво преоткривање на домувањето нуди денешниот многуброен празен канцелариски простор во поголемите европски градови.

КАНЦЕЛАРИЈА/ДОМУВАЊЕ

Во Европа и другде, подемот на самовработувањето како слободен стрелец и подемот на микро-компаниите доведоа до слабеење на традиционалното корпоративно работно место. Бидејќи веќе не го

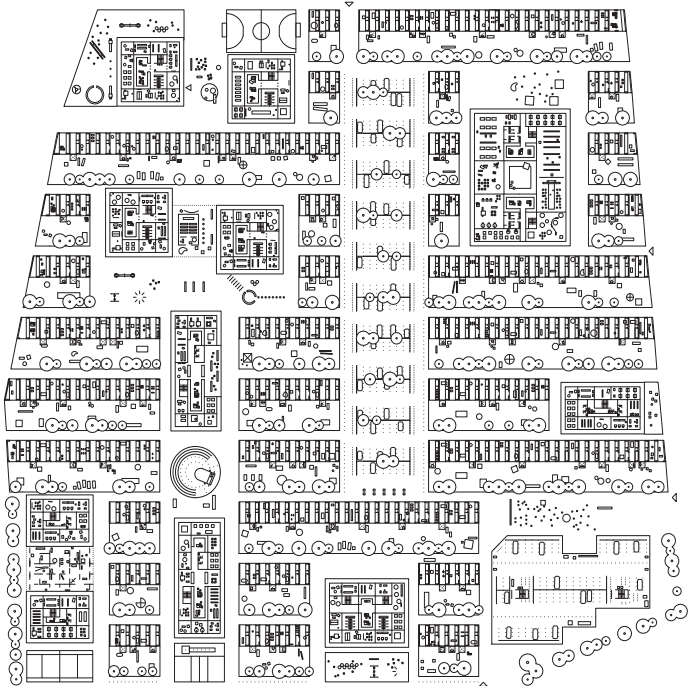

Речиси празно (2014) Предлог за преобразба на канцелариски простор во станбен простор, квартал Леополд, Брисел. Речиси празно: типичен план

Речиси празно (2014) Предлог за преобразба на канцелариски простор во станбен простор, квартал Леополд, Брисел. Речиси празно: поглед од горе

определува работниот ден од девет наутро до пет пополудне, работењето како слободен стрелец ја надминува традиционалната поделеност на живеењето и на работењето. Ете зошто денес работниот простор се повеќе се „подомаќинчува“ со домашен мебел и со домашни функции, како што се дневните соби и големите кујни, со цел да се скрије работохоличарскиот етос на постфордовското производство. Иронично, подомаќинчувањето на работното место ја придружува прекаризацијата на работата. Работата сè почесто се дефинира не толку со системот на плати, колку што ја дефинираат сервилните, неплатени, трудови активности, во кои типичните домаќински обврски, како што се негата, афективноста и управувањето, стануваат образец на производството воопшто. Така, преобразувањето на канцеларијата

Секој ден е како недела (2015) Проект за преобразба на деловните паркови во Фландрија во простори за живеење и работење. Поле: План

Речиси празно (2014) Предлог за преобразба на канцелариски простор во станбен простор, квартал Леополд, Брисел. Речиси празно: поглед кон просторот за работа

во станбен простор е контроверзно, зашто тоа може едноставно да ја потврди тенденцијата на подомаќинчување на работата. За да се избегне оваа идеолошка замка, преобразбата на канцеларискиот простор во станбен не треба да се осмисли како облик на подомаќинчување, туку како можност во просторна смисла да се обвидели продуктивната улога на станбениот простор. Токму поради таа причина сметаме дека наместо да го отфрлиме генеричкиот план на канцеларијата, мораме да го пригнеме како погоден модел за самото домување.

Архитектонски гледано, планот на канцеларискиот простор нуди генерички распоред. По правило организиран како непотречен простор со што е можно помалку вертикални носачи и вертикална

комуникација и со групирани сервисни простории, канцеларискиот план лесно може да се приспособи за секаква намена и за секакво користење. Во својот есеј *Типичниот план*, Рем Колхас го фалеше конвенционалниот канцелариски план како ахртектура на нултиот степен „лишена од сите траги на единственост и специфичност“.⁸ Со својата радикална апстракција, „типичниот план“ му се доближува и му дава просторен облик на она што Маркс го разбирал како најгенеричка способност на човечкото суштество: потенцијалот да произведува. Маркс не ја разграничувал работата од трудот. За Маркс, трудот се совпаѓа со целокупноста на човековиот субјективитет: трудот како збир од умствени и телесни способности за произведување.⁹ Затоа, преобразувањето на канцеларијата во станбен простор не е само чин на рециклирање на сè понеискористената типологија, туку и можност да ѝ се даде опиплив и просторен облик на современата состојба на трудот во кој работата, домаќинскиот труд, социјализацијата, одморот и размената веќе не се сфаќаат како посебни сфери, туку како дел од истиот произведен тек.

Пренаменувањето на канцеларискиот простор во простор за живеење значи да се искористи предноста на апстракцијата на планот за канцелариски простор за да се изнајдат алтернативни станбени конфигурации. Додека во станбената зграда носечката структура честопати се комбинира со сидовите што ги раздвојуваат собите, во деловната зграда носечката структура обично е независна од преградните сидови. Затоа, во деловната зграда е полесно да се организира пофлексибилен колективен и заеднички начин на живеење и во социјална и во економска смисла. Додека голем број општини го доживуваат драстичниот пад на вредноста на традиционалните деловни згради како стопански проблем, оваа загуба, напротив, е можност за кооперативите и заедниците да се здобијат со значително голем простор по ниски цени.

КОЛЕКТИВ/ПОЕДИНЕЦ

Поради улогата на Брисел како управен и политички центар, која кулминира во 2000 г., кога белгиската престолнина стана престолнина на Европската унија, градот во изминативе триесет години доживеа драстичен подем на деловниот простор. Денес, голем дел од овој фонд е празен. Два дела од градот ја прават оваа криза мошне упадлива: кварталот Леополд, веднаш источно од внатрешната обиколница, каде што се наоѓаат речиси сите главни управни згради на ЕУ и на придружните организации, и деловните паркови што се наоѓаат блиску до меѓународниот аеродром Завантем. Предлагаме овие два локалитета да се преобразат во животнo-работни простори. Интервенцииве треба да се сфатат како пилот-проекти што може да се остварат во разни контексти, според три конкретни критериуми.

Првиот критериум е организираност на домувањето според начелата типични за заедницата или кооперативата; станарите би учествувале во една структура на колективна сопственост. Ова домување би било изземено од комерцијалнот пазар на недвижности; заедницата оневозможува комерцијално преземање, бидејќи обезбедува останување на станбениот простор во заедничка сопственост, како и стабилност на закупнината во случај да се иселат првобитните закупци. Вториот критериум е организираност на домувањето околу две просторни состојби: самувањето и заедништвото. Индивидуалниот простор се минимизира така што едно лице ќе може удобно да живее во него, а колективниот простор се зголемува за да ги опфати оние функции што обично се тискаат во тесни станчиња. На тој начин, домаќинскиот труд се отвора и се дели од страна на колективот, а со тоа драстично се намалува поединечниот товар. Третиот критериум е преобмислување на архитектурата на завршната

обработка, која има огромно влијание врз цената на домувањето. Примената на завршни материјали кои се типични за современите индустриски објекти драстично ги намалува градежните трошоци, но и го зголемува квалитетот на просторите бидејќи ги исклучува непотребните детали. Целта е да се задржи архитектурата од нултиот степен на деловниот простор. Понатаму, индустриските материјали и решенија, како што се бетонскиот под, дрвените прегради и алуминиумските рамки, полесно се чистат и полесно се одржуваат, па со тоа ќе се смали и трудот потребен за одржување.

КВАРТОТ ЛЕОПОЛД

Во случајот со кварталот Леополд, нашиот предлог започнува со попис на просторните и на административните состојби на сегашните деловни згради. Предлагаме да се интервенира молекуларно, зграда по зграда, при што ќе им се даде предност на оние чија долготрајна упразнетост силно влијаела врз нивната пазарна вредност, поради што цената им е достапна за купување. Откако ќе се урнат сите неносечки преградни сидови, во длабоките делови на канцеларискиот кат се вметнуваат „населиви сидови“. Овие сидови ги содржат сите стандардни сервисни елементи: остава, бања и ниша за кревет. Редот населиви сидови го дели катот на два дела: на поприватен дел, наменет за животни активности, и на поколективен дел, наменет за друштвени и колективни активности. Во средината, секој населив сид функционира

Секој ден е како недела (2015) Проект за преобразба на деловните паркови во Фландрија во простори за живеење и работење. Поле: Домување со проширување

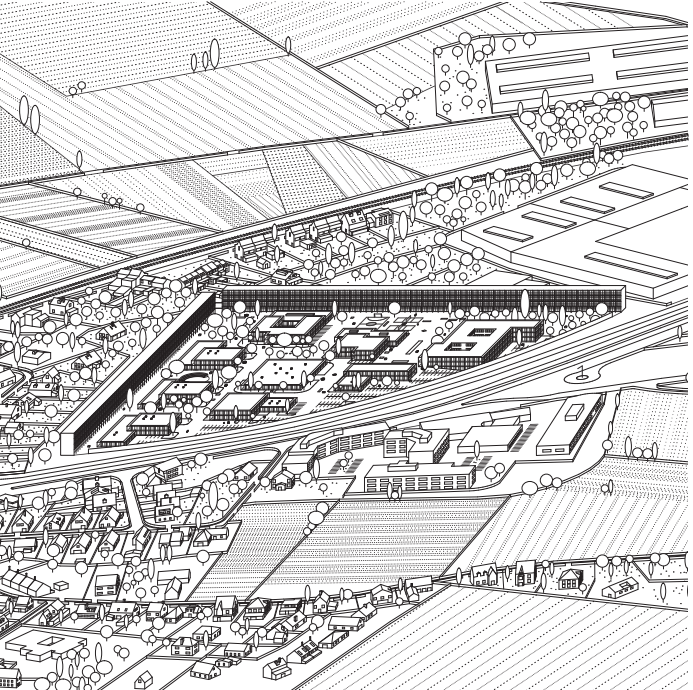
како *поше* простор и им служи на потребите на станарите. Подоцна, станарите можат да си ги отворат поприватните сегменти од сидовите и да си ги претворат во заеднички. Наместо да биде низа од круто поделени простори, станбениот простор станува низа од простори каде што самите станари ќе можат постојано да се договараат за издвоеноста и за заедништвото. На урбано рамниште, оваа интервенција се зафаќа со преобразба на цел блок во населбата. Внатрешниот двор целосно се ослободува од доградбите што со текот на времето го зазеле просторот и се преобразува во внатрешен колективен простор до кој се доаѓа од околните улици, и тоа низ четири влезови (по еден од секоја страна). Со додавање лесна челична структура по должината на внатрешните фасади, се создава

континуиран систем од тераси што овозможуваат пристап до секој кат од сите згради, поради што и самиот систем станува приспособливо собиралиште и место за средби. Во секој блок се уриваат малите трошни градби и се заменуваат со вити, високи кули. Овие кули на првите нивоа овозможуваат магацински простор, а на повисоките катови содржат густ систем од привремени станбени единици.

ДЕЛОВНИ ПАРКОВИ

Во случајот со преобразбата на деловните паркови што се наоѓаат на краевите од Брисел и од другите поголеми фламански градови, нашиот предлог е одговор на проценката дека до 2030 година на Фландрија ќе ѝ требаат 300.000 нови куќи. Со оглед на тоа што регионот веќе е во голема мера урбанизиран, деловните паркови овозможуваат згуснување. Наместо единствен проект, предлагаме низа чекори кои одат од преобразба на единечни деловни згради до преработка на цел парк со изградба на нови станбени единици меѓу постојните деловни згради.

Деловниот парк може да се смета за најзнаменит облик на „пасторалниот капитализам“ кој се обидел да го скрие притисокот на трудот во успокојувачкото лице на зелениот крајолик. Додека деловниот парк се сметал за привлечна работна средина во повоените предградја на Америка, неговото увезување во Европа, кое започнало кон крајот на 1970-тите, не било баш толку успешно. Наместо да

Секој ден е како недела (2015) Проект за преобразба на деловните паркови во Фландрија во простори за живеење и работење. Раб: Аксонометрија

ги градат корпорации, деловните паркови во Европа честопати ги предлагале инвеститори како простор за издавање. Честото менување на закупите направило од европските деловни паркови крајно генеричка работна средина. Честопати сместени на перифериите од градовите, тие секогаш се стратегиски поврзани со главната инфраструктура. Токму генеричкиот карактер на овие работни средини ги прави погодни за преобразба. Во случајот со една единечна зграда, предлагаме првин да се урнат неносечките сидови и фасадата. Откако зградата ќе се разголи од фасадата и ќе ѝ се извадат преградите, околу неа се додава комуникациски прстен, на кој се додаваат населиви келии. На тој начин внатрешноста на деловната зграда може слободно да се организира според разновидните потреби. Изобилниот